

Česko-lužický věstník

Ročník XV
Číslo 1 / leden 2005

Václav Daněk Píseň bez hranic

Na hoře Luži
na hornolužickém Řípu
(kde i hospodu jim vpůli rozezdili
i to pivo na českou a německou pípu)
bratří se odedávna ve větru
a w płaču jako ptak
a v pláči jako pták
a styskno tak
a teskně tak
a w nadžiji
a v naději
a w wutłosci
a v úzkosti
dva jazyky dva sourozenci v písni

A o příznivém větru notují si do světa
pře wšitke časy
přes všechny časy
kaž čerstwa woda
jak čerstvá woda
pře wšitke morja
přes všechna moře
njevch mój spěw zynčí
necht' můj zpěw zvučí
njevch mój spěw zynčí
ať má píseň zní...

Hora Luž, nejvyšší hora Lužických hor (793 m) se vypíná nad příhraniční obcí Waltersdorf. To je už na území Německa. První zmínka o hoře Luž je z roku 1538, domácími obyvateli byla nazývána Polední horou. Po jejích svazích vedla odedávna zemská hranice mezi Čechami a Lužici. V roce 1823 zřídil na vrcholu waltersdorfský Friedrich Matthes hostinec. Uvnitř pozdější stavby horské restaurace z roku 1879 probíhala hranice. Stavba měla nejen 2 výčepy (vlevo český, vpravo německý), ale i dvě popisná čísla a dvě poštovní schránky. Platit bylo možné v obou měnách. Dům vyhořel na Nový rok 1946 a dosud nebyl obnoven.

*Báseň vyjde ve sborníku
Ozvěna v dřevinách (Městská knihovna Varnsdorf 2004).*

Lužica, Lužickí Srbi, literatura, dejiny (bibliografie)

*PhDr. Ludovít Petraško, PhD
Filozofická fakulta, Prešovská univerzita,
katedra germanistiky*

Články, recenzie, publicistika:

Básnik, učenec a diplomat Ján Bocatius spojil Slovákov a Lužických Srbov. Medzinárodné sympóziu v jeho rodisku, in: *Prešovský denník*, 27. 9. 1999
Od Boka k Bocatiovi (sympóziu vo Wetschau/Wětošowe), in: *Literárny týždenník*, č. 36/október 1999
Lužickí Srbi – menšina na vlastnom území, in: *Knižná revue*, č. 7/29. 3. 2000
Gunst der Stunde, Missgunst der Zeit – Die Wahlheimat Bocatius' im Schatten der Ständeaufstände, in: *Potsdamer Beiträge zur Sorabistik 1/2000*, s. 36–47 (príspevok zo sympózia o Jánovi Bocatiovi, slovenskom humanistovi dolnolužického pôvodu, Wetschau-Wětošow, september 1999)
Kurz lužickej srbčiny, in: *Literárny týždenník*, č. 31/ 31. 8. 2000
List z Lužice (na úvod bloku lužickosrbskej literatúry), in: *Revue svetovej literatúry*, č. 4/2000, s. 139–141
Podstupimské pśinoski k Sorabistice/Potsdamer Beiträge zur Sorabistik, recenzia č. 1–3/2000, in: *Opera slavica – Slavistické rozhledy XII*, 2002, č. 1, s. 70–71
Katolíci v Hornej Lužici – viera ako prejav identity, in: *Verbum (katolícky mesačník)*, č. 1/2002, s. 100–102
Menšina na vlastnom území – o najmenšom slovanskom národe, ktorý nemá materskú krajinu, in: *Východoslovenské noviny*, č. 6. 12. 2002
Od Boka k Bocatiovi, in: *Dialog kultur II*, Hradec Králové 2003, s. 217–224 (príspevok z konferencie, nov. 2002)
Menšina na vlastnom území – nielen o katolíkoch v Lužici, in: *Fakty (katolícky mesačník)*, august 2003, s. 20–21
Róża Domašcyzna: Moja hola, Obraz z detstva, Keď pôjdem, Transparentnosť, Šla som s mamou, Bity njebiteho njese, Sedeli sme na úpätí, Stretnutie (preklad poézie), in: *Literárny týždenník*, č. 35/24. 9. 2003
Menej používaný -a či zanikajúci? (Pastyřík, Svatopluk: Witajće do Łužicy), recenzia, in: *Kultúra slova*, 2003, roč. 37, č. 4, s. 232–234

Rozhlas:

Slová vo vetre – pásmo o lužickosrbskej literatúre (na základe vlastných aj iných, knižne publikovaných prekladov), vysielané 11. 4. 2000, stanica Devín 21.00–22.00, repríza: 12. 4. 2000, Slovensko 1, 8.30–9.30
príspevok o Lužici a kurze lužickej srbčiny v Budišine v lete 2000, magazín Ranné ladenie, 31. 8. 2000, stanica Devín
Bažina alebo Lužica (pásmo o Lužici, Lužických Srboch a interview so spevákom Berndom Pittkuningsom), Rádio Slovensko, 19. 5. 2001, 22.10–22.40 (informácia o relácii v Knižnej revue, 16. 5. 2001), repríza: 14. 7. 2001, rádio Slovensko, 22.15–22.45
Inkognito na úteku (pásmo lužickosrbského humoru – ľudové anekdoty, dve dramatické humoresky J. B. Čišinského, ukážka z románu J. Brézana Krabat), Rádio Devín, 15. 3. 2003, 21.00–22.00, repríza 23. 3. 2003, Devín 9.00–10.00

Svátek lužickosrbské poezie podruhé v Praze

Poosmé ve Varnsdorfu a celkově pošestadvacáté, je třeba dodat. Každoročně se v Lužici koná řada literárních čtení a setkání s umělci, zamýšlená jako oslava lužickosrbské slovesnosti. V posledních letech jsme díky přátelství tří básníků – hlavního organizátora a předsedy Svazu lužickosrbských umělců Benedikta Dyrlicha, polského Bohdana Urbankowského a českého Milana Hrabala – mohli sledovat vystoupení i v polské a české části Lužice. Již dříve se však Svátku účastnili zahraniční umělci z Ukrajiny, Ruska, Chorvatska, Srbska, Slovinska, Itálie a dalších zemí. Každý rok tedy na Svátku nezaznívá jen lužická srbština ale i řada dalších jazyků.

Každý ročník je zasvěcen jedné z významných osobností lužickosrbské literatury, letos to byl básník Handrij Zejler (1804–72). Autor sám je milníkem lužickosrbského písemnictví. Jeho životním úkolem bylo povznesení lužickosrbského lidu. Psal verše po vzoru lidové písně, v nichž idealizoval vesnický život, věnoval se ale i tvorbě didaktické. Důležitou částí jeho tvorby jsou libreta pro oratoria Korly Awgusta Kocora, lužickosrbského geniálního skladatele, jak byl nedávno označen v Rozhladu. Spolupracoval tedy i na základech lužickosrbské klasické hudby. Řada básní se vyznačuje zpěvností, pro niž byla přímo Zejlerem či skladatelem Kocorem zhudebněna a záhy zlidověla (viz například ČLV 2004/11).

Ve Varnsdorfu (lužickosrbsky Warnočicy) po úvodním proslovu místostarostky Zdeňky Vajsové zazněla Zejlerova báseň W lěse v pěti jazycích a další dvě známé básně Serbska njewjesta a Chwalba burstwa v lužickosrbském originále a českém překladu. Serbska njewjesta, zpověď dívky, která se připravuje na svatbu, patří mezi Zejlerovy nejvýznamnější básně. Chwalba burstwa (Chvála selství) se zase řadí mezi básně kypící selskou hrdoostí.

Poté uvedl ředitel divadla Martin Louka postupně hostující autory: Moniku Kochovou, Bena Budara, Petra Huckaufa, Danu Podrackou, Milana Richtra, Janusze Wójcika, Bohdana Urbankowského, Milana Hrabala a Benedikta Dyrlicha. České překlady pořídil Milan Hrabal. O hudební doprovod pečovala zpěvačka Marhata Korjeňkova, která představila vlastní lyrické písně, doprovázejíc se na piano. Zajímavostí večera byla krátká báseň v próze od B. Dyrlicha, která byla vytvořena pod dojmem Zejlerovy básně Myslička nazymna.

V Praze se role průvodce večerem ujal přímo dramaturg obou akcí Milan Hrabal, místo Moniky Kochové představila několik svých lyrických miniatur autorka mladší generace Beata Nastickec.

Texty z obou večerů budou otištěny ve sborníčku Ozvěna v dřevnách, který vydává Městská knihovna ve Varnsdorfu. rč

Babí léto v Josefově dole

9. října 2004 se konala v Josefově dole akce Babí léto. Vystoupení dvou lidových souborů z Lužice a jižní Moravy bylo spojeno s nostalgickou jízdou parním vlakem ke 110. výročí železniční trati do Josefova dolu. V jídelním vagonu byla připravena ochutnávka vín. Ve stejném čase probíhal v Josefově dole několikatísícový cyklistický závod Nova Author Cup, ve Svěradově historická hudba a taneční soubory a ve Vysokém nad Jizerou prestižní divadelní přehlídka. Další den divadelní představení v Liberci a mezinárodní taneční soustředění. V tomto hutném sledu akcí a mumraji cyklistického závodu bylo setkání souborů poněkud upozaděno. Přispělo k tomu i to, že jablonecký zastupitel a místní manažer Českých drah Jindřich Berounský bohužel nezajistil smlouvanou pořádnou propagaci. (*Pro příští ročník bych doporučoval uskutečnit ještě jedno kratší vystoupení v cíli cyklistického závodu.*) Do josefodolského divadla přišli shlednout vystoupení obecního souboru Wudwor a poté pěveckého souboru mužáků z Podluží na Valticku také starosta Jablonce nad Nisou dr. Jiří Čerovský, šéfredaktorka Jabloneckého deníku, starosta Josefova dolu Josef Kozlovský a vedoucí místního divadla Markéta Počejkalová. Diváci byli z představení velmi dobře naladěni. V neděli dopoledne se konalo ještě setkání organizátorů se zástupkyní liberecké Rady dětí a mlá-

deže Petrou Handlířovou, střešní organizace spolků tohoto zaměření, která v té době v Liberci pořádala taneční festival mládeže. Paní Handlířová se sešla se zástupci spolku Pawk na pražské konferenci Adolfa Černého. Toho dne odpoledne se konalo ještě improvizované čtení básní Tima Meškanka s důrazem na vztahy mezi mužem a ženou. Všichni místní činitelé byli lužickosrbským vystoupením nadšeni, takže máme naději, že se toto vystoupení bude příští rok opakovat. Splnil se hlavní účel setkání – spojovat lidi, a to i mimo velká města. Připomeňme, že Jablonec nad Nisou i Josefův důl byl řadu století nejen domovem svých českých a německých obyvatel, ale nachází se na hranici Záhvozdu v oblasti, která byla ve středověku osídlena Lužickými Srby jako skoro celý euroregion Nisa. rč

Krabat na turné II.

Vystoupení Lužickosrbského národního souboru 10. října 2004 v Liberci mělo smíšené reakce. Diváci, z nichž někteří přijeli na představení tohoto srbského souboru až z Prahy, byli rozčilení, že představení je vyjma několika lidových písní v němčině. To ještě mnozí účastníci nevěděli, že soubor si vybral Liberec pro premiéru německého představení. Do redakce se k nám dostaly další stížnosti na provedení představení v němčině a nikoli v lužické srbštině. Zaznamenal je zejména Manfred Laduš (v SN 15. 10.): „*Diváci ani já jsme nedokázali pochopit, proč se tam státními penězi podporované profesionální těleso nepředstavilo jako vyslanec Srbů v našem slovanském jazyce. Nebo bylo představení zamýšleno pro liberecké Němce?*“ píše Laduš.

„*Svou jazykovou politikou dává [Lužickosrbský národní soubor] najevo, že srbština je jenom pozlátka či ryze osobní záležitost,*“ píše pan Eero Balk z Helsinek. Je otázkou, jestli takový přístup odpovídá dotačním pravidlům Nadace lužickosrbského národa. Ředitel lužickosrbského souboru pan Rögner se navíc nenaucil lužickosrbsky, ačkoliv to podle informací ČLVěstníku přislíbil. Probíhá také soudní spor o platnost výpovědi, kterou dostal jeho lužickosrbský zástupce Měto Benada po jeho nástupu do funkce. Objevila se i spekulace, že jedině představení v ČR v němčině bylo přáním liberecké strany, to už se ale dostáváme mimo rámec zdravého rozumu. rč

V úterý 26. října se konala beseda Společnosti přátel Lužice s **lužickosrbskými Sokoli**. Byli to starosta Achim Brankač, pokladník Pawoľ Hejduška a redaktor Sokoľských listů Mikławš Krawc. Na diskusi přišli mj. zástupci českých Sokolů. Lužičtí Srbové se zúčastní sletu v roce 2006. (Podrobnosti deponovány u vedoucího debaty Radka Mikuly.) rč

V mezinárodním srovnání organizace OECD ve školství předhlonila Německá republika Českou pouze v porozumění textu. OECD upozorňuje na škodlivost předčasné selekce dětí. Na to reagoval předseda Asociace základních škol Karel Bárta: „*Některé děti posíláme hned do zvláštních škol, jiné jdou do jazykových škol, pak do víceletých gymnázií či do tříd s rozšířenou výukou matematiky. Vytváříme tak úzkou elitu chytrých lidí a ty dělí hluboká propast od velkého počtu obyčejných lidí.*“ (*Kdyby se tato informace dostala k saským školským odborníkům, nebyl by problém rušení škol tak palčivý. V Sasku se totiž děti dělí do různých směrů již od páté třídy bez zjevných výsledků.* pozn. red.) (MF Dnes 7. 12.) rč

Přátelé z Lužice na okraji Prahy

Ve středu 17. listopadu se konal 11. ročník Dubečského kulturního a společenského podzimu. Jeho organizátorem je Společnost Václava Františka Červeného. Jméno jí propůjčil český vynálezce a výrobce hudebních nástrojů, předek pěvkyně Soni Červené. Letošní ročník se v této pražské městské části rozhodli věnovat Lužickým Srbům, o čemž svědčil i název Naši přátelé z Lužice. Vzhledem k tomuto zaměření a časovému presu se rozhodli uspořádat komornější akci v místním hostinci U králíka. Pozvání přijal písničkář Bernd „Pytko“ Pittkunings a herečka Andreja Rjedžic. Každé písničky vždy předchá-

zelo krátké antré, kdy se posluchači dozvěděli nějakou zajímavost vztahující se k tématu písně. V několika vstupech účastníci vyslechli básně Katky Andersec, kteréžto zaujaly pořadatele a režiséra pořadu pana Josefa Moravce, a zajímavosti z Lužice v podání Andreji Rjedžic a Radka Čermáka. Základní informace byly k dispozici v letáku vytištěném pro tuto zvláštní příležitost. Ačkoliv publikum převážně starší podle reakcí moc o Lužických Srbech nevědělo a chovalo se trochu pasivně, přátelé z Lužice si jej nakonec získali a večer se příjemně rozplynul ve voňavé vzpomínky. Andreja Rjedžic, která nyní hraje pouze externě a studuje v Berlíně psychologii, jistě nezapomene na svůj odjezd, kdy byla na nádraží poznána třídou českých dětí a musela všem poskytnout autogram.

Další večer ve čtvrtek 16. prosince byl komornější, protože se kryl s vánoční besídkou v místní škole. Radek Čermák pouštěl ukázky z naučných videokazet o lužických dějinách doprovázejí výkladem. Připojil k tomu ukázky z tvorby Jurije Luščanského a Bena Budara pro osvětlení vnímání srbské identity. Článek Leoše Šatavy Faktor rL (rjana Lužica) coby homeopatikum? zase připomněl, čím nám může být Lužice v 21. století.

Pod dojmem setkání přišli dubecští s nápadem s naší Společností uspořádat zájezd do Lužice v květnu 2005.

Při příležitosti tohoto podniku vydal organizátor leták se základními informacemi o Lužici a jejích obyvatelích. Zpráva o obou lužickosrbských akcích vychází v dubecském zpravodaji Rohožník a zpravodaji Prahy 15 Hlasatel. Dosah projektu tedy nebude jen na účastníky večera, ale dostane se mezi tisíce dalších.

V této části Prahy mají však i jednu trvalou památku na Lužici, na starém náměstí v sousední Uhříněvsi je sousoší Jana Nepomuckého, jehož autorem má být Mačij Wjacław Jakula. Organizátor obou večerů pan Moravec chtěl své spoluobčany blíže seznámit s Lužickými Srby proto, že má chalupu v obci Brtníky u Šluknova. Podle jeho slov se tam traduje, že blízká obec Vilémov měla silnou lužickosrbskou komunitu, zatímco sousední Lipová byla s převahou Čechů a Mikulášovice s většinou Němců.

Pokud byste chtěli pozvat lužické přátele i do vaší obce, ozvěte se nám, rádi vám pomůžeme. **red**

Z HORNÍ LUŽICE

Rěkam Rojan v německé premiéře

14. listopadu se v Budyšině konala celoněmecká premiéra komorní divadelní hry přítomné švédské autorky Christina Herrströmové Rěkam Rojan. Dva dávní milenci Róžamarja a Jan (Janina Brankačkowa a Beno Mahr) se setkají po pětaticeti letech v jednom hypermarketu při nákupu vánočních dáreků. V kavárně vzpomínají na svou dávnou lásku a ožívují své vzpomínky. V druhé části hry v Róžamarjině domově však skryté výčitky rozvíří zhmotněný symbol jejich znovu rozdmýchané lásky, neobyčejně lidský Rojan (Měrko Brankačk), nenarozené dítě. Oba dávní milenci se však zaleknou tohoto daru a syna pošlou pryč.

Svoji neschopností povznést se nad sebe samé hořce litují.

Při překladu pomáhala Wórša Dahmsowa-Meškankec, která švédsky hovoří. Autorka kus napsala pro své dva přátele – herce, kteří spolu prožili podobný příběh jako v ději hry. Úspěšně byl hran ve Švédsku a v Uruguaji.

Hra svižně odbíhá a scéna dobře dokresluje situaci.

Hru inscenoval berlínský režisér Nils Düwell, který v prosincovém čísle budyšinských divadelních novin vysvětloval, proč ho láká inscenovat v srbštině: „Zvláštní lákadlo je v tom, že srbština je velmi muzikální. Nemluvím tímto jazykem. Ale pozice, impulsy, výraz emocí a těla vychází z myšlenek. A ve výsledování myšlenkových pochodů a rozhodujících bodů tkví moje práce s herci.“ Podle něj hra ukazuje, že starší lidé mohou milovat, chápat a tvořit. A jejich energie a zkušenosti se bohužel využívají zřídka.

Peníze Ti dát můžu, ale přiznat se k Tobě, to nelze.

Hru přeložila do lužické srbštiny dramaturgyně divadla Dorothea Šolcína. Překlad je proveden promyšleně a do současného jazyka. Ačkoliv se objevily některé výtky k překladu jako třeba užití pozdravu *Tschüss*, je věcí překladatelčina záměru, zda současnou lužickou srbštinu vylepšuje či ne. Přítomnost germanizmů v jazyce by si asi měli uvědomit hlavně mluvčí, a to nejen nářeční obyvatelé vesnic, nýbrž i lužickosrbská inteligence. Vždyť i u nich se to jen hemží různými *ach so, also, gut* atp. Daleko závažnější je konstrukce jména dítěte, které kombinuje jména obou protagonistů a zároveň evokuje zrození.

Toho večera se konalo ještě jedno zajímavé představení, tentokrát v němčině. Za zasklenou stěnou Divadla na Hradě je sousoší, výjev z dramatu o Orestovi, synu krále Agamemnóna, který mstí vraždu svého otce. Sousoší je osvětlováno tak, abychom měli dojem jeviště, přičemž stále posloucháme reprodukované dialogy a zvuky.

Budyšin je kulturním městem a nebylo by od věci kulturními návštěvníkům cestu ulehčit, kupříkladu autobusovou linku z Prahy do Rumburka a Šluknova alespoň jednou denně protáhnout až tam vzhledem k tomu, že české a německé dráhy si s návazností vnitrozemských a příhraničních spojů v Ústeckém kraji hlavu nelámou. Ještě k tomu byla zrušena trať od Zebnice do Budyšina, takže je třeba jet až do Biskopic nebo autobusem. Na druhou stranu se výrazně zlepšila provázanost spojů v Žitavě, takže se vyplatí jet autobusem do Liberce a potom na celodenní jízdenku Libnet+ za 130 Kč, která platí i v německé i polské Horní Lužici.

Jsme přeci sousedé.

rč

130. schadžowanka se konala 20. listopadu v budyšinské Kroně. Dolnosrbští studenti se sešli v Chotěbuzi. **(zzz) rč**

Zůstane při starém

Spolková vláda nevidí žádný důvod pro německo-lužickosrbské tabule při lužických dálnicích. V odpovědi na interpelaci frakce CDU říká k takovým dvoujazyčným tabulím, že všichni Lužičtí Srbové ovládají němčinu a že se také mohou orientovat německými tabulemi. Interpelace vznikla z iniciativy Marje Michałkowé, lužickosrbské poslankyně CDU ve Spolkovém sněmu. **(SR 10. 11.) od**

Dějiny Lužice

V kameneckém muzeu západní Lužice je k vidění zvláštní výstava s námětem Bezunčané, Milčané, Srbové – Slované v Lužici. Na ní jsou představeny kmeny, které sídlily mezi Lubaní na východě a Kamencem na západě. Výstavu připravili spolupracovníci kulturně-historického muzea ve Zhořelci spolu s českými a polskými vědci. (SR 10. 11.) od

11. listopadu jmenoval saský zemský předseda vlády **Georg Milbradt** svoji novou vládu. Bývalý šéf státní kanceláře Stanislav Tillich je novým ministrem životního prostředí. Barbara Ludwigová (SPD), se stane následnicí Matthiase Rößlera na ministerstvu vědy a umění. Tento ministr se proslavil uzavřením chróscické školy a lpením na starém systému a pravidlech pro otevírání menšinových tříd.

(SR 14. 11.) rč

Spolková vláda nechce uzavřít se Saskem a Braniborskem žádnou **novou smlouvu** o financování lužickosrbské nadace. To vyplývá z odpovědi ministryně kultury Weissové na interpelaci poslankyně Marje Michałkowé. Dosavadní smlouva je platná až do roku 2007.

(SR 14. 11.) od

Státní **silnice B 178** na sasko-polsko-českém pomezí bude vybudována. 18. listopadu to schválil polský sejm. O vedení silnice se dlouho na polské straně diskutovalo. Tato cesta má navázat na rychlé spojení Praha-Liberec směrem na Budyšin.

(SR 19. 11.) rč

Saský finanční úřad prověřoval využívání prostředků Nadace lužickosrbského národa. Mezi jiným bylo vytykáno, že Domowina platí zaměstnancům Jazykového střediska Witaj příliš vysoké mzdy podle špatného tarifu. Předsednictvo Domowiny ve svém stanovisku říká: „Jako jediná lužickosrbská instituce užívala Domowina z historických příčin komunální tarif.“ Instituce podporované Založbou se ale mají podle mínění kontrolorů platit podle spolkového a zemského tarifu veřejných služeb. Od prvního ledna tomu tak je. „Jejich pracovní výkony nebyly hodnoceny,“ uvádí dále Domowina. Ve zprávě bylo zjištěno, že Domowina žádné peníze nevyplývala. (SR 14., 21. 11.) od

Z DOLNÍ LUŽICE

Braniborští Lužičtí Srbové v pátek jmenovali své kandidáty do **Lužickosrbské rady**. Z šesti návrhů zvolili Haralda Koncaka, Marji Elikowskou-Winklerowou, Jürgen Hantšku, dr. Madlenu Norbergowou a Fryca Wojta.

(SR 7. 11.) od

Umírající ves

Na včera plánované odstředění rogowského kostela bylo přesunuto. Michael Gromm, který se zasazoval proti odbagrování dolnolužické vsi, řekl, že koncern Vattenfall přesunutím reaguje na velký zájem veřejnosti. Zároveň se však také ještě provede v tomto týdnu záchranný archeologický výzkum u kostela. V Rogowě bydlí už jenom důchodci Ursula a Werner Domainovi, kteří si opět stěžovali proti přesídlení.

(SR 23. 11.) od

Dokument **Rozżognowanje z Rogowom** se 5. prosince představil v Chotěbuzi. 90minutový film natočil Gottfried Schwemmer z Berlína. Stará rogowská stodola bude přestěhována do Wjerbna. Bude z ní muzeum starého zemědělského náradí, které bude otevřeno 30. dubna.

(Bramborske serbske radio 6. 12.) rč

Z CIZINY

Stowarzyszenie Polsko-Serbołużyckie „Pro Lusatia“, které sídlí v Opolí, má nové stránky na adrese www.republika.pl/prolusatia.

rč

Představitelé slovinské menšiny v rakouském **Korutansku** 13. prosince pod heslem Tři roky stačí demonstrovali proti politice zemských i státních orgánů, které se vyhýbají realizaci rozhodnutí rakouského Ústavního soudu. Ten již v roce 2001 uznal menšinám právo na označení obcí, v nichž mají určitý podíl obyvatel, dvojjazyčnými nápisy, dosud se tak ale nestalo a státní orgány se tváří, že pro ně rozhodnutí není závazné.

(ČT 13. 12.) rč

KNIHY

Naslědnik Zeszytow Łużyckich?

Pro Lusatia, Opolskie studia Łużycoznawcze, Tom 2 (Opolski oddział Towarzystwa polsko-serbołużyckiego, Wydawnictwo „Pro“, Opole 2003), 142 s., nakład 200 egz., Adresa redakcije: ul. Batalionu Parasol 1/9, 45–290 Opole

W času, hdyž so po wotchadze profesorki Siatkowskeje aktiwita warsawskich sorabistow nažel pomjeńšuje, wuwija so aktiwita jich kolegow w druhich džělach Pólskeje. Dzeń a huscišo čitamy wo tym, kak so Polacy we wuchodnej Łužicy zajimuju za zańdženosc swojeho regiona a přihotuja natwar serbskeho muzeja w pólskim džělu Zhorjelca. Najwjace systematiskej prócy na sorabistiskim polu pak widžimy pola našich kolegow w opolskim wotrjedze polsko-serbskeho towarstwa pod nawjednistwom Leszka Kuberskeho a Piotra Pałysa. Kóždy lěto w nazymniku planuju so w Opolu wšelake akcije kaž na příklad koncert popularneje hudźby a přednošk wosobiny serbskeho žiwjenja, wšitko pod „trěchu“ t. mj. Serbskich dnjow. (Krótshe powěsće namakaće we staršich číslach Čěsko-serbskeho wěstnika 2002/5, 2003/6 a 2004/1.) Jedna z tutech akcijow je tež wědomostna konferenca. Wustupy řečnikow wědomostneje konferency njewostawaja znate jenož přítomnym připoslucharjam, ale wucišća so we zběrniku. Tuž dósta so do našich rukow hižo druhi zešiwk Pro Lusatia, hdžež su wozjewjene nowe přinoški ze sorabistiskeje konferency. Same mjeno móže ewokować pólske towarstwo ProŁuž, kotrež so za Serbow a jich prawa štyri powójnske lěta zahoriće angažowaše.

W tematicke wozjewjenych nastawkow so zešiwk wotewěra tež publicistiskim přinoškam, pódla ryzy wědomostneho nastawka Petra Kalety wo kontaktach ludospytnikow Adolfa Černeho a Františka Řehořa (A. Černý – národopisec a jeho kontakty s Františkem Řehořem) namakamy tež přinošk Berndta Pittkuningsa, hdžež referuje wo swo-

jich nazhonjenjach ze začuwajom serbskosće w delnołužiskej zjawnosći (Subjektivny wid na situaciju Serbstwa w Delnej Łužicy). Opolscy sorabisća tohorunja njerozumja serbowědu jenož jako filologiju, ale namakamy tež nastawki wo serbskich stawiznach, kaž na př. Tima Meškankowoy (Irredenta czy wsparcie? Czeska pomoc Serbom Łużyckim w latach 1918–1945) a Piotra Pałysowoy (Sytuacija ludności serbołużyckiej na Dolnych Łużycach w świetle relacji Jurija Rjenča z 1946 r.), a hudźbje wot Zbigniewa Kościówa (Serbołużyckie ślady muzyczne na Śląsku, Trwanie przez muzykę) a Měrka Šołty (Łużyckie tańce ludowe i dzisiejsze problemy ich pielęgnowania, Wpływ Mazurka Dąbrowskiego na hymn Serbów Łużyckich). Wuznamnje je zastupjena tež tema sebskeho šulstwa, z kotruž so dołhodobnje zaběra Edmund Pjeh (Regulacje w zakresie szkolnictwa łużyckiego po 1945 roku i jego wpływ na język łużycki, Niemiecka polityka oświatowa w dwujęzycznych częściach Łużyc (Serbołużyckie reakcje w latach 1918–1945)). Něšto scyła noweje je pak nastawk slawisty a přeložowarja Eera Balka wo jednej epizodze fínsko-serbskich počahow (Čehodla nimamy fínskich Surowinow a von Schulenburgow? Spisowacelka Maila Talvio a slawist J. J. Mikkola w Blótach).

Nima zmysł wupisować konkretne informacije a zajimawe fakty, kotrež w nastawkach su. Někotre přinoški buchu prjedy zdžěla wozjewjene tež w Serbach, ale hladajo na čitarjow tutoho zběrnika su nastawki zwjetša w pólsčinje a kompleksnišo wusměřjene.

Mjeňši džěl na kóncu knižki tworja recenzije. Wospjet njejedna so jenož wo „powěšće“ wo nowych knihach, ale kompleksniše recenzije z trěbnym rozhladam awtora.

Kaž widźimy, awtorojo wěnuja so temam ze swojeho facha a posrědkuja nam swoje najnowše slědženja. Jara wuznamne je tež to, zo su so na tutym zběrniku wobdžělili ludžo z wjace institucijow (Serbski institut, Institut za sorabistiku, Polsko-serbske towarstwo, Maćica Serbska ...), w takim padže je trošku škoda, zo njeje žadyn waršawski (abo snano tež z Wrocławja abo druhich kónčinow) awtor zastupjeny. (Je pak móžne, zo mam jenož přemalo informacijow.) Potom móhli so Serbske dny w Opolu z woprawdžitym swjedenjom wšitkich pólskich přečelow Serbow stać.

W tučasnej sorabistice je stajnje hišće wjele njewobdžělaneje maćizny a je wosebje zwjeselace, zo naši opolscy kolegojo so jej přimaja. W Opolu widža Łužicu z trěbnym nadpohľadom (přehľadom, pohla-

dom wot horjeka), a nic naposledk skića rum sorabistam z druhich kónčinow. Pro Lusatia je tak solidny čišćany medij, kiž rozšěrja skromne publikaciske možnosće přečelow Serbow.

Radek Čermák

Jarmila Vrchotová-Pátová, Květy Vysočiny

Útlá knižka 11 lyrických básniček, většinou o 4 rýmovaných verších (jen úvodní báseň *Konvalinka*, jemně vyjadřující sepjetí s domovem, je delší) věnovaných jednotlivým květinám. Ke každé básničce Jan Slováček namaloval tuší obrázek, souznějící s verši. Svazček vydala básnička vlastním nákladem.

J-a

V Ludowém nakladnistwu Domowina vyšla kniha *Zatajená nepravda* – vydavatel Michal Nuk sesbíral reportáže, rozhovory a vzpomínky Lužických Srbů, kteří byli v čase NDR politicky pronásledováni.

(SR 31. 10.) od

ČIMA

Jak viděli letošní výměnu žáci SSŠ Ralbice

Vždy, když organizujeme žákovské výměny mezi Základní školou v Mělníku v Jungmannových sadech a Střední srbskou školou v Ralbicích, snažíme se vše připravit tak, aby žáci obou škol, pro něž se tyto akce pořádají, byli spokojeni. Je samozřejmé, že se jich ptáme na jejich dojmy, názory a přání. Výsledek takových dotazů bývá, že žáci z toho, co při takové příležitosti poznali a zažili, bývají většinou nadšeni a litují, že jejich výměna tak rychle uběhla a že se jí v následujícím roce již nemohou zúčastnit, protože pojedou o rok mladší spolužáci.

Takové hodnocení a probuzený zájem o Lužici, zemi a národ jsou jistě pro organizátora nejlepším vysvědčením a zadostiučiněním a zapomíná na vše nepříjemné, co musil překonat. O to potěšitelnější potom je, když se slova chvály a díky objeví i na veřejnosti. Žáci 5. tříd Střední srbské školy Ralbice každý rok píšou o svých zážitcích během těchto výměn do měsíční dětské přílohy Serbských novin a do měsíčníku Ptómjo (Ohníček). Letošní výměnu zhodnotili navíc i v místních Obecních novinách obce Ralbicy-Róžant (Gmejnska nowina gmejny Ralbicy-Róžant) v jejich květnovém vydání v článku Šulerska wuměna. K článku přidali i společnou fotografii celé skupiny srbských dětí s doprovodem na náměstí Míru v Mělníku. Týž článek pod názvem *Žákovská výměna na ZŠ Jungmannovy sady* otiskl i měsíčník *Mělnická radnice, zpravodaj rady města* v čísle 7/8 t. r. Pro zájemce otiskujeme článek v plném znění.

Žákovská výměna

Týden před Svatodušními svátky byl pro žáky našeho 5. ročníku plný zážitků a nových zkušeností – proběhla výměna se spolužáky z českého Mělníka, která má již více než 30letou tradici.

DJINUD

Rondo ČRo 3 Vltava 12. 7. 2004

Další z 33 srbských lidových písní v úpravě Bjarnata Krawce nahraných v r. 1998 na CD zazněly na *Vltavě* dne 12. července. Výborní pěvci – Tanja Donatec – mezzosoprán, Stefan Baumgärtel – baryton za výborného klavírního doprovodu René Speera předvedli písně většinou milostného rázu. CD si zaslouží nejvyššího ocenění: 5 houslových klíčů. Pořad připravil **Rafael Brom** a Radek Čermák. – Byl to krásný zážitek.

Jana Nováková

Rozhled 2004, č. 8

otiskuje 2 umělecké fotografie L. Šatavy (Prěnja serbska demonstracija a Kamjeň na hrodzišću w Kukowje).

J-a

Sokolske listy 2004, č. 4, SN 6. 7. 2004

jsou věnovány 80. výročí založení Sokola (16. 3. 1924) v Njebjelčicích, což je současně rok 700. výročí první písemné zmínky o obci. Petr Šolta pojednává o založení njebjelčického Sokola a o sportování po jeho zániku, předseda nynější sportovní jednoty Bjarnat Deleňk vypisuje podrobně činnost njebjelčické jednoty za posledních 10 let. Obě pojednání jsou doplněna četnými snímky.

J-a

Sokolske listy 2004, č. 5, SN 13. 8. 2004

přibližují čtenářům sokolské jednoty v 6 různých zemích na celém světě a vzpomínají také na Lužickosrbský odbor Československé

obce sokolské (M. Krawc). O sportování v Radworu pojednává H. Winarjec-Orsesowa. Připomíná se tu i Mukova činnost v Sokole a členství starosty ČOS dr. J. Scheinera v Česko-lužickém spolku Adolf Černý. Nechybí ani několik anekdot pro zasmání. **J-a**

Prostějovští Sokolové vzpomněli na své umučené bratry, Sokolové podpořili Lužické Srby Prostějovský týden 42/2001

Později objevená zpráva či archiválie často živě připomene události zpola zapomenuté. Prostějovský týden v době školské stávky v Lužici přinesl dvě zprávy o místních Sokolech, zvláště provázané. Autorkou zprávy je **Blanka Oujezdská**. V první připomínají *šedesát let od rozpuštění Československé obce sokolské, následného zatýkání činovníků a zabavení jmění té to pokrokové organizace. Na smutné události válečných let zavzpomínali minulý týden i členové Prostějovské župy sokolské. V době německé okupace gestapo věznilo 173 členů místní jednoty, 71 Sokolů bylo umučeno a popraveno. „Sokolská jednota byla malou armádou. Já však tvrdím, že velkou, protože žádný sbor nebyl tak dobře organizován jako my. Pro nás platilo, kdo je Čech a Sokol, ten musí být v odboji,“ říká nejstarší prostějovský Sokol a poválečný starosta místní župy Jan Přidal. Vypráví o svém věznění v brněnských Kounicových kolejích: „Pobyt v brněnském vězení provázel hlad a drezúra bachařů. V cele jsem poznal lidi různých charakterů, ale Sokolové drželi vždy pohromadě.“ Poté byl vězňem v koncentračním táboře ve Flossenbürgu v Německu. „Stačil jediný křivý pohled nebo špatný pozdrav a mohl jsem skončit v peci. Pochodu smrti jsem unikl díky tyfu, kvůli kterému jsem byl v karanténě.“ Nakonec tento sokolský činovník lituje dnešního nezájmu mládeže o sokolské hnutí. Na vině jsou podle něj rozdílné generační zkušenosti.*

Další zpráva se věnuje podpoře prostějovských Sokolů zachování chróscické školy. „Vzhledem k tomu, že tento malý národ statečně prošel těžkým obdobím totality a překonal všechny národnostní překážky, připojujeme se svými podpisy k výzvě Varnsdorfská solidarita.“ Podpis petice nabízel i dalším občanům Prostějova. *Petici už podepsaly desítky lidí převážně ze sokolské obce,* končí zpráva. **rč**

Lidové noviny 17. 4. 2004 perem Martina Nodla recenzovaly Deník cesty do Nizozemí v roce 1705 Kryštofa Václava Nostice. Nostic, označený recenzentem za šlechtice ze starého lužickosrbského rodu, vykonal cestu v šestapadesáti letech kvůli jednání s Anglií. Nostic si psal záznamy německy sám a tento deník není jediným jeho „cestopisem“. *Knihla pomůže k rozkrytí životního stylu raně barokního aristokrata.* **rč**

Britské listy 9. 8. 2002 přinesly analýzu lužickosrbského školství

od Milana Hrabala pod názvem: *Saský úřední šiml nepřestává řehtat: Dočkají se Lužičtí Srbové respektování svých práv?* Na konci je zřejměna Varnsdorfská solidarita s podpisovým archem. O Velikonocích 2001 zde vyšel článek Svátek velikonočních jízd od Radka Čermáka a v září 2003 další článek o školství od Jaromíra Kohlíčka. O širší tematice pojednává rozsáhlý článek Národnostní a náboženské menšiny v tisíciletých dějinách českých zemí Jaroslava Pánka z 15. 5. 2002. *Jde o český text anglické přednášky, proslouvené na Evropském kongresu učitelů dějepisu v Praze dne 13. března 2002.* **red**
Liberecký den 14. 5. 2003 informoval o semináři Lužice a EU v Budyšině. **rč**

MF Dnes 24. 7. 2003 otiskla článek Češi chtějí ubránit lužickou školu (autoři frk, jan). Je zde vidět pokrok, jaký novináři udělali v informování o Lužici za poslední dva roky. Mluvčí saského ministerstva školství Dieter Herz komentoval. Citujeme: *Mluvčí ministerstva tvrdí, že za uzavřením školy nestojí rasismus. „O tom jsem nic neslyšel. Rozhodně v tom není žádné utlačování. Menšiny zde podporujeme,“ říká. Jiné dvojjazyčné školy by se podle něj už zavírat neměly. „Neuvažujeme o tom,“ tvrdil Herz. Opak je ovšem pravdou. Jak řekl i saský ministr Tillich na podzim téhož roku v Praze, Sasko chce zavřít všechny dvojjazyčné školy a otevřít jednu novou. Tento plán by poškodil lužickosrbské vesnice, kde se dnes mluví hlavně lužickosrbsky.* **rč**

T-UNI, časopis Technické univerzity v Liberci v čísle 6/2001 otiskl článek našeho člena Bohdana Zelinky Dnešní situace Lužických Srbů. **rč**

Moravskoslezský deník 5. 10. 2001 otiskl článek *ČR se zajímá o Lužické Srby a snaží se jim pomáhat.* Jde o rozhovor s poslancem Radimem Turkem. Dnes už bohužel mají poslanci převážně jiné starosti. **rč**

Jediný svědek

Prima 15. 10. 2004 23:10

Tento film převážně pojednával o Lužických Srbech a také děj se odehrával převážně v Lužici. Krajina i lidé tam byli vylíčeni ve velmi sympatickém světle. Stojí rozhodně za zaznamenání. **kh**
Za zaslání informace děkujeme panu Karlu Habalovi.

Láska na grilu

ČT 2 15. 11. 2004 21:30

Tento německý film z filmového klubu přinesl lužickosrbské motivy. *Za informaci děkujeme bratřím Horálkovým.*

Vážení čtenáři, budeme vděčni za každý zasláný údaj o článku či pořadu o Lužici! **red**

*Sedmdesáté narozeniny
oslavila 5. listopadu spisovatelka a rozhlasová redaktorka Róža Šenkarjowa z Rowného.
Je jednou z mála, kteří rozvíjejí slepjanské nářečí ve střední Lužici.*

*16. listopadu se rovněž před sedmdesáti lety narodil Měrcin Völkel,
literární vědec a předseda Matice lužickosrbské. Blahopřejeme!*

Česko-lužický věstník

Vychází ročně v deseti číslech a jednom dvojčísle v nákladu 400 výtisků. • Cena jednotlivého čísla 20,- Kč. • Vydává Společnost přátel Lužice/Towaršnosť přečelow Serbow/Towarišnosť psijašelow Serbow. • www.Luzice.cz • Vedoucí redaktor: Radek Cermák, Malkovského 596, Praha 18-Letiňany, CZ - 199 00, tel. +420 721 706 715, el. adresa Radek.Cermak@email.cz • Zástupkyně: Mgr. Zuzana Sklenářová, Vinohradská 34, Praha 2-Vinohrady, CZ - 120 00, tel. +420 737 750 693, el. adresa Zuzana.Sklenarova@ff.cuni.cz • Síťový redaktor a pokladník: ing. Miloš Malec, Milos.Malec@seznam.cz • Předplatné na rok 2004: ČR 200,- Kč, zahraniční 350,- Kč (12 €), členské příspěvky 300,- Kč, pro sociálně slabé možnost požádat o snížení. • Jak si nás předplatit? • Spojte se s firmou A. L. L., která Vám složenku k úhradě předplatného zašle s nejbližším číslem časopisu. • Pište: A. L. L. Production s. r. o., Poděbradská 24, Praha 9-Vysočany, 190 00 • elektronickou poštou: predplata@predplata.cz, Luzice@luzice.cz • volejte: 234 092 851 • faxujte: 234 092 813 • Pište z mobilního telefonu: SMS ve formátu: OBJ CLV JMENO PRJIMENI ULICE CISLODOMU MESTO PSC • Odešlete zprávu psanou velkými písmeny bez diakritiky v maximální délce 160 znaků na telefonní číslo 900 11 06. Cena zprávy je 6 Kč. • www.predplata.cz, www.Luzice.cz • Abonenci ze ZRN teč přez referenta Domowiny za kulturne naležnosće a wukraj, Budyšin. • Pro ukončení předplatného je nutné se odhlásit. • Bankovní spojení na Společnost přátel Lužice: ČSOB (Poštovní spořitelna) 181 757 044/ 0300. • Redakce se neztotožňuje vždy s názory autorů. Za věcnou a slohovou stránku příspěvků odpovídají příslušní autoři. • Používat zdroje ČLV je možné s podmínkou uvedení zdroje a internetové adresy www.Luzice.cz, je-li již dílo zatíženo autorskými právy, platí zásady prvotního zdroje. • Bytí časopisu je založeno na práci dobrovolníků. • Stížnosti na nezaslání časopisu vyřizuje firma A. L. L. • MK ČR E 6880 • ISSN 1212-0790
Děkujeme Magistrátu hlavního města Prahy za poskytnutí grantu ve výši 80 000,- na nový nábytek pro Hórníkovu knihovnu.